

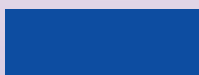
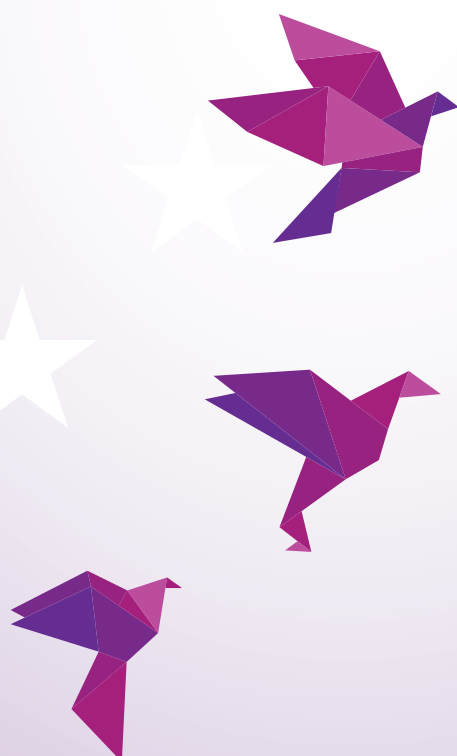

Europos
Komisija

DISKUSIJOMS SKIRTAS DOKUMENTAS DĖL
GLOBALIZACIJOS SUVALDYMO

Europos Komisija
COM(2017) 240, 2017 m. gegužės 10 d.

Rue de la Loi / Wetstraat, 200
1040 Bruxelles / Brussels
+32 2 299 11 11

Frans Timmermans

Pirmasis Komisijos pirmininko pavaduotojas Geresnis reglamentavimas, institucijų ryšiai, teisinės valstybės principai ir Pagrindinių teisių chartija

Jyrki Katainen

Komisijos pirmininko pavaduotojas Darbo vietų kūrimas, ekonomikos augimas, investicijos ir konkurencingumas

---

PRATARMĖ

2017 m. kovo 1 d. Europos Komisija paskelbė Baltąją knygą dėl Europos ateities. Ja pradėdamos sąžiningos visapusiškos diskusijos apie 27 šalių Sąjungos ateitį. Norėdama toliau prie jų prisidėti, Europos Komisija rengia keletą diskusijoms skirtų dokumentų aktualiausiomis temomis, nuo kurių priklausys mūsų veiklos kryptis artimiausioje ateityje.

Šis antrasis dokumentas skirtas globalizacijos suvaldymo temai. Juo siekiama sąžiningai ir remiantis faktais įvertinti, ką globalizacija reiškia Europai ir europiečiams.

Daug europiečių, ypač jaunimo, mato, kad ryšiai su žmonėmis kitose šalyse ir žemynuose gali pagerinti jų gyvenimą. Jie teisūs – maždaug trečdalį nacionalinių pajamų gauname iš prekybos su likusiu pasauliu.

Tačiau daugelis europiečių taip pat nuogąstauja. Jiems globalizacija reiškia darbo vietų netektį, socialinę neteisybę arba žemus aplinkosaugos, sveikatos priežiūros ir privatumo standartus. Jie mano, kad dėl globalizacijos nyksta tradicijos ir blanksta tapatybė. Į šį nerimą reikia reaguoti. Tai

galime tik atvirai kalbėdami apie tas problemas. Diskusijos mus sustiprins ir padės geriau pasirengti tvariems ir teisingiems europiečių lūkesčius atitinkantiems veiksams.

Dabar labiau nei bet kada vietos problemos tampa pasaulinėmis ir pasaulinės problemos juntamos vietose. Globalizacija paveikia beveik kiekvieną mūsų gyvenimo aspektą, tačiau mūsų piliečiai ir regionai permainas išgyvena labai skirtingai.

Todėl dabar pats metas apsvarstyti, ką gali padaryti ES, kad globalizacija atitiktų mūsų bendrus interesus ir vertybes. Metas klausti, ką galime daryti, kad saugotume, gintume Europos piliečius ir suteiktume jiems galių, ypač patiems pažeidžiamiausiems. Ir metas susitarti, kaip ES – jos institucijos, valstybės narės, regionai, savivaldybės, socialiniai partneriai, plačioji pilietinė visuomenė, įmonės, universitetai – ir tarptautiniai partneriai galėtų sutartinai suvaldyti globalizaciją.

2017 m. gegužės 10 d.

*27 valstybių narių vadovų,
Europos Vadovų Tarybos, Europos Parlamento ir Europos Komisijos pirmininkų
deklaracija*

„Europos Sąjunga susiduria su precedento neturinčiais iššūkiais viduje ir pasaulyje: regioniniais konfliktais, terorizmu, augančiu migracijos spaudimu, protekcionizmu, socialine ir ekonomine nelygybe. Esame pasiryžę kartu spręsti sparčiai besikeičiančio pasaulio uždavinius ir suteikti savo piliečiams ir saugumą, ir naujų galimybių. Sustiprinsime Europos Sąjungą ir padidinsime jos atsparumą laikydami dar didesnės vienybės, tarpusavio solidarumo ir bendrų taisyklių. Vienybė yra ir būtinybė, ir laisvai pasirenkama. Jei laikytumės kiekvienas atskirai, būtume nunešti pasaulinių procesų srovės. Būnant drauge atsiveria geriausia proga juos kreipti ir ginti mūsų bendrus interesus ir vertybes.“

Roma, 2017 m. kovo 25 d.

„Būti europiečiu taip pat reiškia būti atviram ir prekiauti, o ne kariauti su kaimynais. Esame didžiausias pasaulyje prekybos blokas – prekybos susitarimus esame sudarę arba dėl jų deramės su daugiau kaip 140 partnerių visame pasaulyje. Prekyba yra tiesiogiai susijusi su darbo vietomis – kiekvienas iš eksporto uždirbtas milijardas eurų reiškia 14 000 naujų darbo vietų ES. Daugiau kaip 30 mln. darbo vietų, septintadalis visų ES dirbančiųjų, dabar priklauso nuo eksporto į kitas pasaulio šalis.“

*Jeanas-Claude'as Junckeris
Europos Komisijos Pirmininkas
Pranešimas apie Sąjungos padėtį, 2016 m. rugsėjo 14 d.*

TURINYS

1. GLOBALIZACIJOS IR JOS POVEIKIO APŽVALGA	6
1.1. Globalizacija nėra naujas reiškinys, tačiau ji sparčiai kinta	6
1.2. Tai teigiama pokyčių jėga... ..	7
1.3. ... tačiau kelia ir problemų	8
2. PERSPEKTYVOS	10
2.1. 2025 m. globalizacija atrodys visai kitaip	10
2.2 ... ir reikės atsispirti izoliacionizmo ar neveiklumo pagundoms	12
3. EUROPOS IŠORĖS VEIKSMAI: GLOBALIZACIJOS FORMAVIMAS BENDRADARBUJANT TARPTAUTINIŲ MASTŲ, EKONOMINĖ DIPLOMATIJA IR VIENODŲ VEIKLOS SĄLYGŲ UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS	13
3.1. ES jau dabar yra teisingesnę pasaulio tvarką formuojanti jėga... ..	13
3.2. ... tačiau ateityje reikėtų nuveikti dar daugiau	13
3.3. ...ir ES turėtų imtis veiksmų, kad vėl būtų užtikrintos vienodos veiklos sąlygos	15
4. EUROPOS VIDAUS VEIKSMAI: ATSPARUMO DIDINIMAS LYGIU PASKIRSTANT NAUDĄ IR ILGALAIKIO KONKURENCINGUMO SKATINIMAS	16
4.1. Tvirta socialinė ir švietimo politika padės užtikrinti atsparumą ir teisingai paskirstyti gerovę... ..	16
4.2 ...tačiau ne mažiau svarbu Europos ekonomiką padaryti konkurencingą ir inovatyvią... ..	17
4.3. ... glaudžiai bendradarbiaujant su pajėgesniais regionais	19
5. IŠVADA	21

1. GLOBALIZACIJOS IR JOS POVEIKIO APŽVALGA

1.1. Globalizacija nėra naujas reiškinys, tačiau ji sparčiai kinta

Žmonės nuo seno ieško ryšių visame pasaulyje, stumiami instinkto rasti naujų galimybių, pažinti naujus žmones ir vietas, keistis idėjomis ir prekėmis. Anksčiau globalizaciją labiausiai skatino prekyba prekėmis ir kapitalo srautai. Šiuo metu dėl sparčios technologijų kaitos globalizaciją vis labiau skatina žinios.

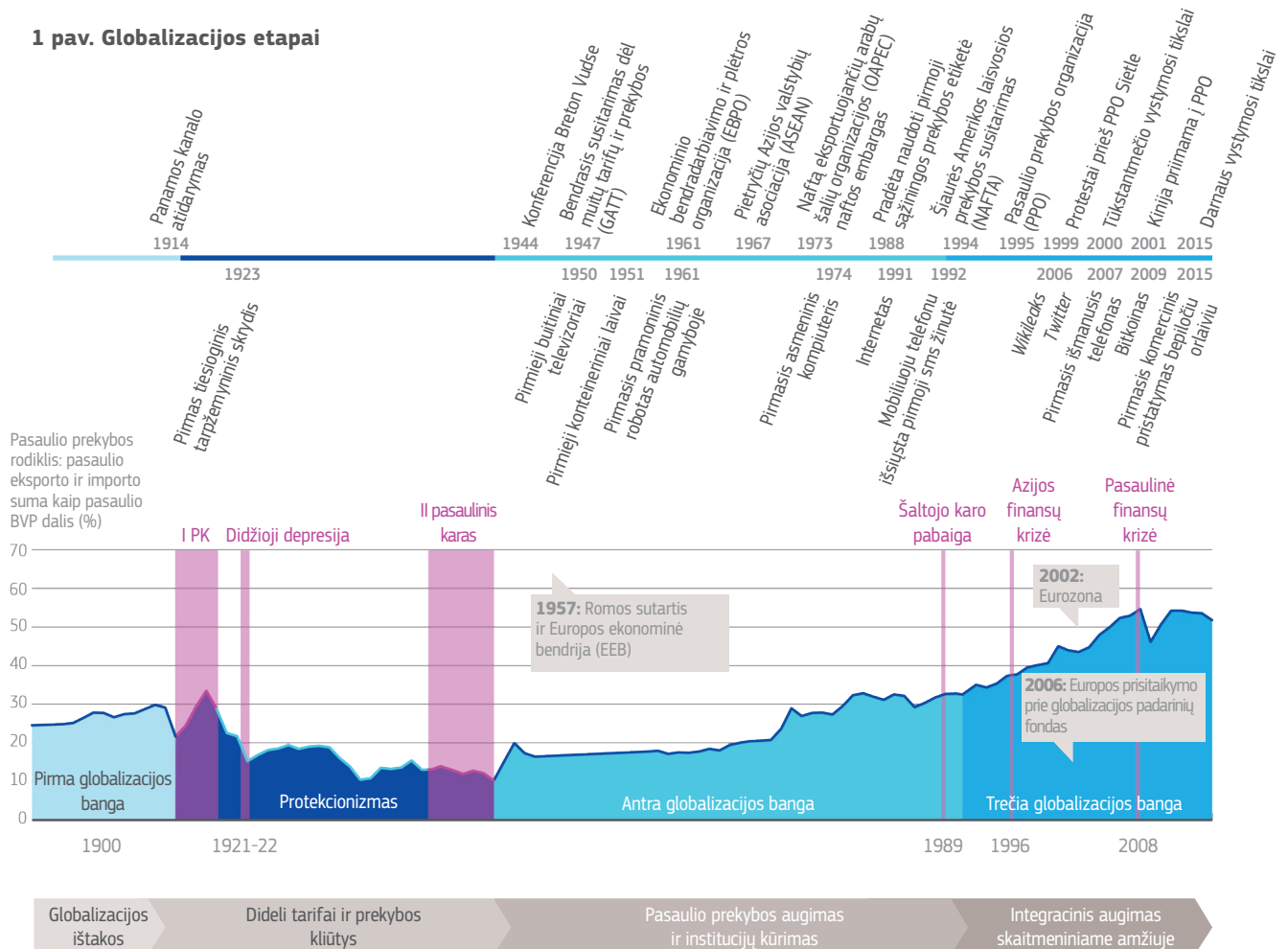
Pasauliniai mainai dar suintensyvėjo ir pasikeitė įvykų tokiems proveržiams kaip interneto atsiradimas ir besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių iškilimas. Dauguma produktų jau yra nebe vienos šalies, bet veikiausiai yra „pagaminti pasaulyje“. Jiems sukurti naudojamos iš skirtingų šalių ir žemynų gautos žaliavos,

komponentai, technologijos ir paslaugos. Išmanieji telefonai ar medicinos prietaisai gali būti suprojektuoti Europoje ar JAV ir surinkti Azijoje ar Rytų Europoje iš kitur pagamintų detalių. Tiekimo grandinės tapo pasaulinės.

XX a. aštuntajame dešimtmetyje prekyba sudarė mažiau negu 20 proc. pasaulio BVP, o dabar – maždaug pusę. Ir nors tradicinė prekyba prekėmis apskritai stabilizuojasi, kitų rūšių prekyba ar mainai, tokie kaip duomenų srautai, toliau auga eksponentiškai. Apskaičiuota, kad, turint tinkamą sistemą, duomenų ekonomikos vertė iki 2020 m. išaugs iki 739 mlrd. EUR ir sudarys 4 proc. viso ES BVP – daugiau nei dvigubai viršys dabartinę vertę.

Kartu pasaulis susiduria su vis daugiau tarptautinio masto problemų: nuo precedento neturinčių migracijos srautų iki terorizmo grėsmės, finansų krizių, sveikatos pandemijų ar klimato kaitos. Net didžiausios ir turtingiausios šalys nebeturi pajėgumų vienos pačios

1 pav. Globalizacijos etapai

Šaltinis: Pritaikyti Europos Komisijos (2016 m.), Klasing and Milonis (2014 m.), Pasaulio banko (2017 m.) duomenys iš duomenų bazės NBER Macrohistory Database

2 pav. Globalumas yra nūdienos realija

Pastaba: 2016 m. arba naujausi turimi (2015 m.) duomenys

Šaltinis: „McKinsey Global Institute“, Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacija, EBPO, Europos Komisija

spręsti joms kylančius uždavinius. Šiandienos pasaulyje bendradarbiauti darosi vis svarbiau.

1.2. Tai teigiama pokyčių jėga...

Tarpusavyje labiau susijusiame pasaulyje atsivėrė naujų galimybių. Dabar žmonės keliauja, dirba, mokosi ir gyvena skirtingose šalyse. Jie tarpusavyje bendrauja internetu, dalijasi idėjomis, kultūromis ir patirtimis. Studentai gali internetu dalyvauti kursuose, kuriuos rengia geriausi universitetai visame pasaulyje. Šalys gali pagaminti daugiau mažesnėmis sąnaudomis, specializuodamosi tose srityse, kuriose jos dirba geriausiai, ir pasinaudoti masto ekonomijos galimybėmis pasaulio rinkose. Tarptautinė konkurencija, pasaulinė klimato politika, mokslinis bendradarbiavimas ir keitimasis idėjomis skatino kūrybiškumą ir spartino inovacijas. Tarptautinėse rinkose veikiančios įmonės lieka konkurencingos, nes sparčiau mokosi ir prisitaiko¹.

Europos eksportas išaugo, nes klientai visame pasaulyje pageidauja mūsų aukštos kokybės prekių ir paslaugų. Mūsų orlaiviai, aukščiausios kokybės automobiliai, pramoninės mašinos, kosmetikos ir sveikatos priežiūros produktai, aukštos kokybės drabužiai ir kokybiški maisto produktai labai populiarūs. Kartu su mūsų teikiamomis

konsultavimo, inžinerijos ar transporto paslaugomis jie padeda pasiekti dideles ES eksporto apimtis, kurios 2016 m. iš viso sudarė 1 746 mlrd. EUR ir padėjo išlaikyti geriau apmokamas darbo vietas. Kiekvienas milijardas eurų eksporto užtikrina 14 000 darbo vietų. Iš to naudos gauna ne tik didelės bendrovės: daugiau nei 80 proc. Europos eksportuotojų yra mažosios ir vidutinės įmonės².

Viena Italijos MVĮ parduoda tiksliojo valymo mašinas klientams kosmoso, medicinos arba prabangos sektoriuose Europoje, Izraelyje, Kinijoje ar Indijoje. Ji įdarbina dešimtis darbuotojų savo būstinės regione ir prisideda prie vietos ekonomikos kurdama tiekimo grandinę ir mokėdama mokesčius.

Iš užsienio importuotos pigesnės detalės ir naujos technologijos taip pat didina mūsų įmonių konkurencingumą, taigi padeda išlaikyti darbo vietas Europos Sąjungoje. 80 proc. ES importo sudaro žaliavos, gamybos priemonės ir komponentai, kurių reikia, kad Europos pramonė galėtų vykdyti veiklą.

Be to, Europos vartotojams importas taip pat suteikia didesnę pasirinkimą ir užtikrina mažesnes kainas. Jis

¹ 2010 m. Europos Komisijos ataskaita dėl MVĮ tarptautinimo.

² Europos Komisija, „EU exports to the world: effects on employment and income“ (2015).

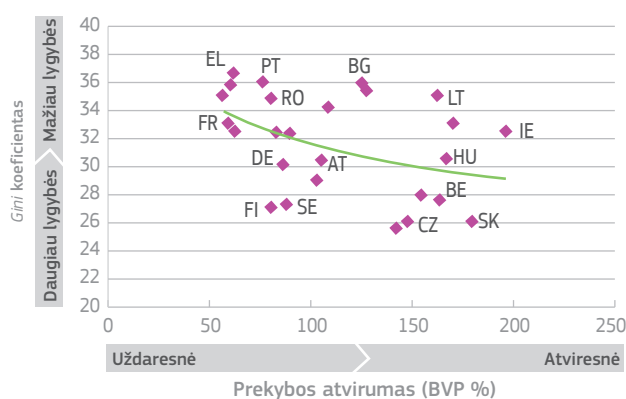
padeda kelti gyvenimo standartus ir didinti perkamąją galią, ypač mažesnes pajamas gaunantiems namų ūkiams, kurie prekėms ir paslaugoms įsigyti turi skirti santykinai daugiau pajamų. Dauguma europiečių dabar gali įsigyti įperkamus išmaniųjų telefonų, kompiuterių, drabužių, maisto, sveikatos priežiūros ir transporto paslaugų, kurios buvo nepasiekiamos ankstesnėms kartoms.

Tiesioginės užsienio investicijos yra pagrindinis kapitalo šaltinis ir technologijų perdavimo veiksnys. Į mūsų visuomenes sėkmingai integravosi daug žmonių iš Europos Sąjungai nepriklausančių šalių. Jie užpildė darbo jėgos trūkumą ten, kur jos nepaprastai trūko: pradėdant pagyvenusių žmonių priežiūrą ir baigiant žemės ūkio darbų ar specializuotų mokslinių tyrimų ir produktų kūrimo sritimi.

Gamtos ištekliai brangsta, jų nėra daug, gyventojų skaičiaus auga, didėja tarša – visa tai pastūmėjo besiformuojančios rinkos ekonomikos šalis greitai persiorientuoti nuo iškastinio kuro ir plėtoti švaresnę energiją ir tausiau išteklius naudojančias technologijas, taigi pakilo aplinkosaugos standartų lygis.

Atvira pasaulinė prekyba paskatino ES ekonomikos augimą: didėjo gerovė, ir galėjome likti konkurencingi³. ES tenkanti pasaulio prekių eksporto rinkos dalis ir toliau viršija 15 proc. ir tik nedaug sumažėjo nuo amžiaus pradžios, kai eksporto lydere tapo į Pasaulio

3 pav. ES šalyse, kurių ekonomika atvira, nelygybės mažiau

Pastaba: paskutiniai turimi (2012 m.) duomenys
Asmenų pajamų pasiskirstymas pagal *Gini* koeficientą. 0 reiškia visišką lygybę. Prekybos atvirumas kaip importo ir eksporto dalis BVP.

Šaltinis: Pasaulio bankas, 2017 m.

prekybos organizaciją įstojusį Kinija. Kai kuriose mūsų

³ IMF, World Bank, WTO (2017): *Making Trade an Engine of Growth for All. The Case for Trade and for Policies to Facilitate Adjustments.*

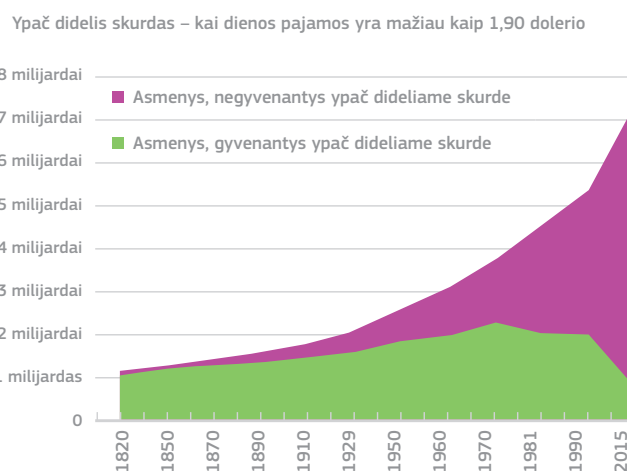
valstybėse narėse, kurioms pavyko geriausiai integruotis į pasaulines tiekimo grandines, yra ne tik didesnės pajamos, bet ir mažesnė nelygybė. Dėl šios sėkmės atsirado išteklių stiprinti mūsų socialinį modelį ir saugoti aplinką.

Globalizacija panašią teigiamą įtaką daro visame pasaulyje⁴. Šimtams milijonų žmonių ji padėjo išbristi iš skurdo, o skurdesnėms šalims – mažinti atsilikimą. Ji prisidėjo prie didesnio stabilumo, demokratijos ir taikos. JT darnaus vystymosi tikslai – tai pasaulinis planas, kaip kovoti su skurdu, kelti gyvenimo lygį besivystančiose šalyse, o galiausiai taip pat ir kurti būsimas eksporto rinkas. Kai žmonėms atsiveria tvarios ir klestinčios ateities perspektyva savame krašte, pasidaro lengviau mažinti ir valdyti neteisėtus migracijos srautus į Europą.

1.3. ... tačiau kelia ir problemų

Globalizacija sykiu sukelia ir problemų. Jos nauda pasiskirsto netolygiai žmonėms ir regionams, ir kai kurie iš jų prie pokyčių ir konkurencijos prisitaiko sunkiau negu kiti. Pastaraisiais dešimtmečiais daugelis šalių vis labiau su Europa konkuravo (kartais mažesniu darbo užmokesčiu, žemesniais aplinkosaugos standartais ar mokesčiais) mažą pridėtinę vertę kuriančiuose pramonės segmentuose, kuriuose pakanka žemos kvalifikacijos. Tai, kad ne visos kitos šalys turi tokius pat gyvenimo, socialinius, aplinkosaugos, mokesčių ir kitus standartus

4 pav. Kasdien vis daugiau žmonių pasaulyje išbrenda iš skurdo

Pastaba: tarptautinis doleris koreguojamas pagal kainų skirtumus tarp šalių ir kainų pokyčius bėgant laikui (infliacijai).

Šaltinis: Max Roser based on World Bank (2017) ir Bourguignon and Morrisson (2002)

⁴ OECD (2017), *Key Issues Paper: Making Globalisation Work; Better Lives For All*, C(2017)32.

kaip Europa, reiškia, kad įmonės gali naudoti šiais skirtumais kaip konkurenciniu pranašumu. Todėl teko uždaryti gamyklas, naikinti darbo vietas ar mažinti darbininkų darbo užmokestį ir prastinti darbo sąlygas. Įmonės, kurios nepajėgia konkuruoti su našesnėmis ar pigiau dirbančiomis užsienio konkurentėmis, bankrutuoja. Tai daro ilgalaikį poveikį darbo netekusiems asmenims, jų šeimos nariams ir platesniam regionui.

Kai kurios užsienio bendrovės ir vyriausybės ėmėsi nesąžiningos verslo praktikos. Europos pramonės sektoriai, tokie kaip plieno ar laivų statybos, nukentėjo nuo dempinguoto importo, kuris susijęs su viešosiomis subsidijomis ir pertekliniu pajėgumu tam tikrose trečiojoje šalyse. Kitos šalys naudoja tarptautiniu atvirumu ir daugiau eksportuoja, tačiau mainais nieko neduoda – į savo ekonomiką neįsileidžia užsienio įmonių.

Be to, didelės bendrovės gali pasinaudoti tarptautinių taisyklių spragomis ir, užuot mokėjusios mokesčius ten, kur vykdo gamybą ir prekiauja, perkelia pelną į mažų mokesčių šalis. Dėl šių strategijų ES šalių vyriausybės netenka mokesčių pajamų, mažėja teisingumo ir stiprėja įsitikinimas, kad pasaulinė integracija naudinga tik didesnėms bendrovėms ir turtuoliams.

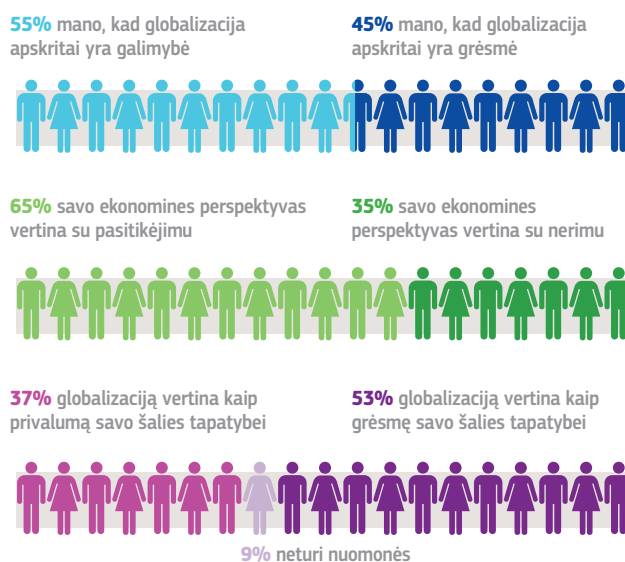
Vykstant globalizacijai ir keičiantis technologijoms išaugo kvalifikuotos darbo jėgos paklausa, bet sumažėjo darbo vietų mažiau kvalifikuotiems asmenims, ypač apdirbamojoje pramonėje. Atleistiems darbuotojams sunku rasti naują darbą, ypač kai tam reikia įgyti naujų įgūdžių.

Teisėta imigracija paprastai reiškė postūmį priimančiųjų šalių ekonomikai ir jai vykstant ES gali gauti kvalifikuotų darbuotojų, kurių reikia norint šalinti darbo rinkos trūkumus. Tačiau, jei vietos infrastruktūra ir integracijos pastangos neatitinka didesnio migracijos masto, bendruomenėse gali kilti socialinė įtampa. Konkrečiai, šalis ir regionus, kuriuose dideli nedarbo ir atskirties mastai, slepia ekonominės ir visuomeninės išlaidos, o marginalizavimas gali smarkiai pastūmėti radikalumo link.

Nesiėmus aktyvių veiksmų esama pavojaus, kad globalizacija sustiprins neigiamą technologijų pažangos ir nesenos ekonomikos krizės poveikį ir prisidės prie tolesnio nelygybės didėjimo ir socialinės poliarizacijos. Per pastarąjį dešimtmetį ES ir kitose išsivysčiusiose šalyse vidurinėsios klasės namų ūkių realiosios pajamos didžia dalimi stagnavo, nors ekonomika apskritai augo. Nelygybė Europoje toli gražu ne tokia ryški kaip kitur

pasaulyje, tačiau vienam procentui mūsų turtingiausių gyventojų priklauso 27 proc. viso turto⁵.

5 pav. Europiečių požiūris į globalizaciją įvairuoja

Šaltinis: „Bertelsmann Stiftung“ ir Europos Komisija (2016)

Daug piliečių mano, kad globalizacija kelia tiesioginę grėsmę jų tapatybei ir tradicijoms ir kad nuo jos nukentčia kultūros įvairovė ir jų gyvenimo būdas. Piliečiai susirūpinę, kad negali kontroliuoti savo ateities, ir mano, kad jų vaikų perspektyvos bus prastesnės negu jų pačių. Jie mano, kad vyriausybės nebepajėgia kontroliuoti globalizacijos, nebesugeba ar nebenori jos formuoti ir valdyti jos poveikį taip, kad naudotų visi. Tai politinis uždavinys, kurio turime imtis.

⁵ Julius Bear, „Wealth Report: Europe“. 2014 m. rugsėjo mėn.

2. PERSPEKTYVOS

2.1. 2025 m. globalizacija atrodys visai kitaip

Vis dar žengiame pirmuosius žingsnius link transformacijos, kai skaitmeninimas, robotai, dirbtinis intelektas, daiktų internetas, 3D spausdinimas visiškai pakeis mūsų gamybos, darbo, mobilumo ir vartojimo būdus.

Visuose sektoriuose bus esminių permainų, kaip antai:

- ▶ **transporto sektorių** keis autonominiai ir susieti automobiliai, bepiločiai orlaiviai ar bendras automobilių naudojimas,
- ▶ **energetikos sektoriuje** veiks pažangieji tinklai, bus naudojama atsinaujinančiųjų išteklių energija, vyks paskirstytoji gamyba,
- ▶ **žemės ūkio ir maisto sektoriuje** bus ūkininkaujama klimatui palankiais būdais ir taikomos maisto atliekų mažinimo priemonės,
- ▶ **telekomunikacijų sektorių** keis galingesni tinklai, virtuali realybė, virtualios darbo erdvės,
- ▶ **platinimo sektoriuje** plės e. prekyba,
- ▶ **finansines paslaugas** keis virtualūs bankai ir draudimo paslaugos ar sutelktinis finansavimas,
- ▶ **fabrikinė gamyba** bus automatizuota,

▶ **sveikatos priežiūros srityje** nuotoliniu būdu bus nustatomos diagnozės, o medicinos specialistai dažniau įsidarbins užsienyje.

Automatizavus gamybą, priimant sprendimus dėl būsimos gamybos vietos mažiau atsižvelgiama į darbo sąnaudas. Tai faktiškai padeda dalį gamybos sugrąžinti į Europą, kaip pastebėta vykdant projektą „European Reshoring Monitor“⁶.

2016 m. garsi Vokietijos sportinės avalynės gamintoja perkėlė atgal į Vokietiją vieno konkretaus modelio batų gamybą: ji dabar vykdoma gamykloje, kurioje visus darbus atlieka robotai. Ateityje įmonė ketina atidaryti daugiau tokių „turbogamyklų“ Europoje arba JAV.

Tačiau paprastos ir monotoniškos užduotys, kurių atlikimą galima automatizuoti, išnyks⁷. Darbo vietos, kurios bus sukurtos ir sugrąžintos atgal į Europą, skirsis nuo tų, kurios prieš kelerius metus buvo iš jos iškeltos. Europai svarbu ateityje kurti novatoriškas strategines technologijas ir padėti darbuotojams įgyti tinkamą

⁶ <https://reshoring.eurofound.europa.eu/>

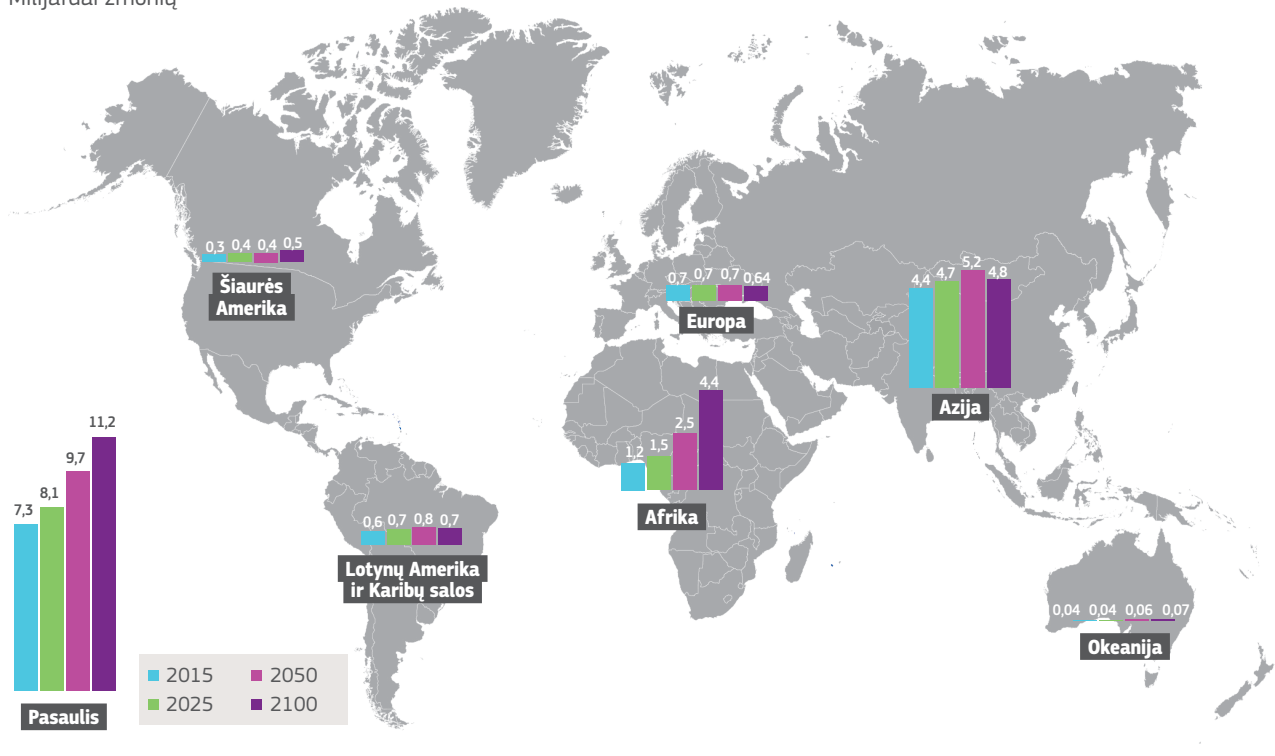
⁷ EBPO yra apskaičiavusi, kad dėl automatizavimo visose šalyse vidutiniškai 9 proc. darbo vietų gali būti prarasta, o dar dvidešimt penkiems procentams darbuotojų pusės darbų pobūdis iš esmės pasikeis.

6 pav. Globalizacija anuomet ir dabar

Globalizacija iki šiol	Globalizaciją keičiančios tendencijos
 Fiziniai fizinių prekių srautai	 Nefiziniai paslaugų ir duomenų srautai
 Poreikis gauti daugiau ir įvairesnių prekių ir paslaugų	 Didesnis sąžiningos prekybos, tausių ir vietinių produktų poreikis
 Pasaulinės tiekimo grandinės	 Pasaulinės vertės grandinės
 Pagrindiniai srautai tarp išsivysčiusių šalių	 Didesnis besiformuojančios ekonomikos šalių ir didmiesčių dalyvavimas
 Varomoji jėga – valstybinės ir didelės tarptautinės bendrovės	 Stiprėja mažų įmonių, nevalstybinių subjektų ir asmenų vaidmuo
 Lengvai monetizuojami sandoriai	 Daugėja atvirų šaltinių ir bendro turinio
 Išsivysčiusios šalys perduoda technologijas besiformuojančios ekonomikos šalims	 Technologijos perduodamos abiem kryptimis

Šaltinis: Europos Komisija, „McKinsey Global Institute“, EBPO

7 pav. Gyventojų skaičius sparčiausiai auga už Europos ribų
 Milijardai žmonių

Šaltinis: Jungtinės Tautos (2015 m.)

kvalifikaciją, kad būtų išvengta gebėjimų trūkumo darbo rinkoje.

Dėl skaitmeninių technologijų ir e. prekybos toliau daugės tarpvalstybinių galimybių netgi mažiausioms įmonėms. Daugelis įmonių dabar iškart kuriamos pasaulinei rinkai ir internetu pasiekia pirkėjus visame pasaulyje. Kita vertus, kai kurios didelės interneto platformos vis labiau dominuoja rinkoje, iš dalies dėl to, kad sugeba atsekti ir saugoti asmens duomenis. Didės privatumo valdymo, duomenų apsaugos ir kibernetinio saugumo iššūkiai, taip pat uždaviniai išvengti piktnaudžiavimo rinkos galia.

Daugelio šių naujų technologijų srityje pirmiausia žengė išsivysčiusios šalys. Tačiau vis labiau teks konkuruoti su besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis, kurios sparčiai kyla į aukštesnes vertės grandinės pakopas. Kyla grėsmė, kad, jei vyriausybės reikiamais atvejais neinvestuos į švietimą, nesuteiks savo piliečiams tinkamos kvalifikacijos, neskatinos inovacijų, neužtikrins sąžiningos konkurencijos ir netaikys pažangaus reglamentavimo, atotrūkis tarp technologiškai nevienodai pažengusių regionų didės.

2025 m. 61 proc. iš 8 mlrd. pasaulio gyventojų gyvens Azijoje, daugiausia Kinijoje ir Indijoje. Santykinė

Europos dalis sumažės: 27 ES šalyse gyvens 5,5 proc. pasaulio gyventojų. Todėl gali atsirasti daugiapolis pasaulis su skirtingais politinės, technologinės, ekonominės ir karinės galios centrais. Tačiau tai reiškia ir dideles naujas rinkas Europos įmonėms.

Nekyla abejonių, kad judumas didės. Mažiau nei 4 proc. pasaulio gyventojų gyvena ne toje šalyje, kurioje yra gimę, o Europoje ši procentinė dalis dar mažesnė⁸. Iki 2025 m. gyvenamąją vietą bus pakeitę daugiau žmonių. Afrikoje sparčiai augant jaunų gyventojų nuošimčiui, stiprėjant klimato kaitos įtakai ir trūkstant stabilumo mūsų kaimynystėje ir kitose šalyse pavieniai asmenys ir šeimos toliau jus spaudimą ieškoti saugesnio ir geresnio gyvenimo svetur, jei nebus investuojama į paramą taikiai ir klestinčiai ateičiai kilmės šalyse.

Technologijos padėjo žmonėms geriau suvokti pasaulyje esančias galimybes. Be to, jos palengvina nuotolinį darbą, pavyzdžiui, kitoje šalyje ar žemyne. Dalyvavimas pasaulinėje darbo rinkoje vis mažiau priklauso nuo to, kur žmonės gyvena, o vis daugiau nuo jų interneto ryšio spartos ir kokybės.

⁸ Jungtinių Tautų gyventojų fondas.

Vis labiau susietame pasaulyje atsiras naujų galimybių ir daugės grėsmių. Nusikaltėliai ir teroristai toliau stengsis pasinaudoti didesniu atvirumu ir naujomis technologijomis, kad galėtų toliau vykdyti neteisėtus verslus ir skleisti neapykantą. Kita vertus, vis daugiau suinteresuotųjų subjektų – piliečių, pilietinės visuomenės grupių, įmonių ir savivaldybių – gali susisiekti su partneriais visame pasaulyje ir bendradarbiaudami spręsti bendras problemas.

Miestų tinklai dirbdami kartu mokosi vieni iš kitų, kaip kovoti su klimato kaita ar integruoti naujai atvykusius pabėgėlius; regionai mezga partnerystę su privačiomis bendrovėmis, kad parengtų į ateitį orientuotus plėtros planus; piliečiai mobilizuojausi naudodamiesi internetu, kad išreikštų solidarumą su pasauliniais sąjūdžiais, pavyzdžiui, viso pasaulio miestuose 2017 m. sausio 21 d. buvo surengtos **Moterų citynės**.

2.2 ... ir reikės atsispirti izoliacionizmo ar neveiklumo pagundoms

Su globalizacija susiję pokyčiai gali pažadinti balsus, raginančius šalis izoliuotis ir atsiriboti nuo to, kas vyksta aplink. Tai ypač aktualu nuošalėje atsідūrusiems regionams. Kai kas nori pastatyti kliūtis ir uždaryti sienas. Kiti, priešingai, norėtų, kad globalizacija vyktų savaime, būdami įsitikinę, kad geriausią rezultatą pasiekia save reguliuojančios rinkos.

Po ekonominės krizės ir atsakomosios antiglobalizacijos bangos jau matėme pastangų sukurti izoliacionizmo link. Daugiašalės derybos, kuriomis siekiama pašalinti kliūtis prekybai, per pastarąjį dešimtmetį iš esmės sustojo, ir į madą grįžta protekcionizmas⁹. Net šalys, kurios paprastai būdavo aktyviausios atviros pasaulinės ekonomikos šalininkės, dabar ieško būdų stabdyti importą, riboti imigraciją ir skatinti vietos gamybą. Visi šie pokyčiai prisidėjo prie pastaruoju metu ryškaus pasaulinės prekybos augimo sulėtėjimo.

⁹ PPO, EBPO ir Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencijos ataskaitos parodė, kad nuo 2008 m. G 20 šalyse nustatyta daugiau kaip 1 500 prekybos apribojimų. Iki 2016 m. gegužės mėn. buvo atšaukta tik ketvirtadalis iš jų.

Tačiau dauguma Europos piliečių suvokia, kad protekcionizmas neapsaugo¹⁰. Jis gali trumpam pagerinti padėtį, tačiau istorija rodo, kad jo sėkmė niekada ilgai nesilaikė, o padariniai dažnai buvo baisūs¹¹. Pamokomas pavyzdys – praėjusio amžiaus ketvirtojo dešimtmečio didžioji depresija, kuri pradėjus lenktyniauti protekcionistinėmis priemonėmis dar labiau paaštrėjo ir galiausiai prisidėjo prie to, kad kiltų karas.

Jei uždarysime sienas, tą patys padarys kiti. Pralaimėtume visi. Ypač Europa, kuri labai integruota į pasaulinės vertės grandines. Dėl protekcionizmo sutriktų gamyba ir išaugtų sąnaudos, o vartotojams – kainos. Europos eksportas taptų mažiau konkurencingas ir grėsmė iškiltų dar didesniai skaičiui darbo vietų¹². Apskaičiuota, kad prekybos apribojimus padidinus 10 proc. nacionalinės pajamos sumažėtų 4 proc.¹³ Prarastume galimybę gauti naujų produktų, paslaugų, technologijų ir idėjų. Dėl protekcionizmo išaugtų kainos, taigi labiausiai nukentėtų patys neturtingiausi ir įvyktų visai priešingai, nei norėta¹⁴.

Siekiant išvengti nuosmukio spiralės, reikalingos daugiašalės institucijos ir taisyklės, kurios padėtų šalims drauge ieškoti bendrų sprendimų globalizuotame pasaulyje. Jos būtinos siekiant spręsti klausimus, kuriems reikia kolektyvinių veiksmų – tokius kaip pasaulinė ekonomika, klimato kaita ar mokesčių vengimas. Jeigu jų nebus, galingesnės ir mažiau skrupulų turinčios šalys ir įmonės galės primesti savo taisykles ir interesus silpnesniosioms. Tai prieštarautų pamatinėms ES vertybėms – bendradarbiavimo, teisinės valstybės, lygių teisių ir solidarumo vertybėms, kuriomis pagrįsta ES.

Siekiant geriau suvaldyti globalizaciją, mums reikia daugiau pasaulinio valdymo ir pasaulinių taisyklių. Ir mums reikia jas palaikyti taikant vidaus politiką, kuri stiprina mūsų vidinį konkurencingumą ir atsparumą. Europa turi apsispręsti, kaip tai padaryti.

¹⁰ Dauguma europiečių globalizaciją laiko ekonominio augimo galimybe. Dar didesnė grupė yra tikri dėl savo šalies ekonomikos. Šaltinis: standartinė 86-oji „Eurobarometro“ apklausa, 2016 m. ruduo.

¹¹ Autarkijos eksperimentai Sovietų Sąjungoje, Albanijoje iki XX a. paskutinio dešimtmečio, Kinijoje iki aštuntojo dešimtmečio, Argentinoje nuo aštuntojo iki dešimtojo dešimtmečio ar neseniai Venesueloje neatnešė gerovės.

¹² Arto, Iñaki, José M. Rueda-Cantucho, Antonio F. Amores, Erik Dietzenbacher, Nuno Sousa, Letizia Montinari and Anil Markandya „EU Exports to the World: Effects on employment and income“, Europos Komisija (2015).

¹³ OECD (2003): „The Sources of Growth in OECD Countries“, Paris.

¹⁴ Neseniai atlikto 27 Europos ir 13 kitų didelių valstybių tyrimo duomenimis, apribojus prekybą neturtingiausių namų ūkių pajamos realiai sumažėtų 63 proc., o turtingiausių namų ūkių – 28 proc. (šaltinis: „Measuring the unequal gains from trade“, Pablo D. Fajgelbaum and Amit K. Khandelwal, *Quarterly Journal of Economics*, 2016 m. rugpjūčio mėn.).

3. EUROPOS IŠORĖS VEIKSMAI: GLOBALIZACIJOS FORMAVIMAS BENDRADARBIAUJANT TARPTAUTINIŲ MASTU, EKONOMINĖ DIPLOMATIJA IR VIENODŲ VEIKLOS SĄLYGŲ UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS

3.1. ES jau dabar yra teisingesnę pasaulio tvarką formuojanti jėga...

Norint sukurti teisingą tarptautinę tvarką, grindžiamą taisyklėmis ir aukštais standartais, reikalingas daugelio skirtingų interesų ir kultūrų bei nevienodo išsivystymo lygio šalių bendradarbiavimas. Turi būti siekiama suderinti globalizacijos *priemonės* – rinkų atvėrimą ir technologijų pažangą – ir jos *tikslus* – teisių apsaugą ir didesnę žmonių gerovę.

Po dviejų katastrofiškų pasaulinių karų vyriausybės sukūrė Jungtinių Tautų organizaciją (JTO), Tarptautinį valiutos fondą (TVF) ir Pasaulio banką, taip pat sudarė Bendrąjį susitarimą dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT), kuris vėliau išvystytas į Pasaulio prekybos organizaciją (PPO). Šios institucijos daugeliui užtikrino taiką, stabilumą, pasitikėjimą ir gerovę. Padaugėjo tarpusavio sąsajų, suklestėjo pasaulinė prekyba.

Po finansų krizės Didžiojo dvidešimtuko vyriausybės susitarė dėl suderintos pasaulio ekonomikos rėmimo programos ir griežtesnių visuotinių finansų rinkų reguliavimo ir kovos su mokesčių vengimu taisyklių. 2015 m. visos JT šalys patvirtino Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslus. Paryžiuje priimtas privalomas tarptautinis kovos su klimato kaita susitarimas. Nuo jo prasidėjęs procesas paskatins gerinti aplinkos apsaugos standartus visame pasaulyje. Be to, 2016 m. JT aukščiausiojo lygio susitikime šalių vadovai įsipareigojo parengti visuotinę pabėgėlių ir migrantų masinių srautų valdymo politiką. Šiomet įsigaliojo naujas PPO prekybos lengvinimo susitarimas.

Visi šie pavyzdžiai rodo, kad pasaulyje vėl stengiamasi bendromis jėgomis suvaldyti globalizaciją. Šiame procese Europa ir jos valstybės narės atlieka labai svarbų vaidmenį. Pati ES yra sėkmingos reguliuojamos integracijos pavyzdys – turime taisyklėmis grindžiamą tvarką ir sąlygas puoselėti daugiašališkumą.

3.2. ... tačiau ateityje reikėtų nuveikti dar daugiau

Vis dėlto **pasaulinių taisyklių rinkinys dar anaipol nėra išbaigtas**. Tam tikros sritys, pavyzdžiui, skaitmeninė ekonomika, dar labai mažai reglamentuotos. Kitose srityse taisyklės neužtikrina vienodų sąlygų arba jomis nepakankamai kovojama su žalingu ir nesąžiningu elgesiu – mokesčių vengimu, korupcija, netinkama išteklių gavyba, neteisėtais finansų srautais, žalingomis valdžios subsidijomis ar socialiniu dempingu.

Iškilus precedento neturintiems iššūkiams turime ne tik išlaikyti esamą taisyklėmis grindžiamą pasaulinę tvarką, bet ir toliau ją tobulinti. Kad įveiktume šiuos iššūkius, ypač daugiapoliame pasaulyje, turime toliau dar aktyviau koordinuoti ekonominę politiką, kad užsitikrintume tvirtą, tvarų, subalansuotą ir integracinį augimą. Ir toliau pirmenybę teikiame daugiašaliam bendradarbiavimui su mūsų partneriais visame pasaulyje. Todėl turėtume prisidėti prie daugiašalių institucijų stiprinimo ir jų reformų, kad jos taptų teisingesnės bei veiksmingesnės ir toliau padėtų tinkamai spręsti problemas. Kita vertus, kai pasaulio tvarka ginčijama, turėtume būti pasirengę judėti į priekį bendradarbiaudami mažesnėse koalicijose, kitiems palikdami galimybę prisijungti, kai jie bus tam pasirengę. Kartu reikėtų tinkamai įtraukti nevalstybinius subjektus, pavyzdžiui, tarptautines organizacijas ar NVO.

ES galėtų toliau rodyti kelią, skleisti savo vertybes, kelti interesus ir konkuruoti dėl lyderės vaidmens. Bendras pagrindas, į kurį turėtume orientuotis planuodami ateities prioritetus ir siekdami klestėjimo ir planetos bei viso pasaulio, ypač besivystančių šalių, žmonių gerovės, yra **Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.**

2017 m. birželio mėn. ES priims naują Europos **konsensuą dėl vystymosi** – juo ES vystymosi politika bus suderinta su Darbotvarkė iki 2030 m. Norėdama veiksmingai spręsti globalizuoto pasaulio problemas, vystymosi politikoje ES neturėtų apsiriboti vien pagalba. Vystymosi politika turėtų apimti investicijas ir prekybą, privačiojo sektoriaus įnašus, vietos išteklių paiešką, gero valdymo skatinimą, įstatymo viršenybę ir žmogaus teises, ypač didelį dėmesį skiriant jaunimui, lyčių lygybei ir moterų įgalinimui. ES pasiūlytas **Išorės investicijų planas** turėtų būti abipusiai naudingas – besivystančiose šalyse jis turėtų paskatinti tvarų augimą ir darbo vietų kūrimą. Tai padės sumažinti neigiamą migracijos poveikį, o Europos įmonėms atsivers galimybių investuoti.

Geriau integruodami ir aktyviau plėtodami **Europos ekonominę diplomatiją** galėtume daugiau pasiekti ir savo piliečių labui. ES ir valstybės narės turėtų labiau derinti savo išorės politiką ir priemones – tai paskatintų ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą Europoje ir padėtų veiksmingiau siekti mūsų ekonominių interesų užsienyje. Skirtingose šalyse ES interesai gali būti įvairūs – užtikrinti makroekonominį stabilumą, remti pagrindines ekonomines ir socialines reformas arba šalinti patekimo į rinką kliūtis.

ES institucijos, valstybės narės ir finansų įstaigos, pavyzdžiui, Europos investicijų bankas, turi geriau koordinuoti ekonominės diplomatijos veiksmus. Platus ES delegacijų tinklas visame pasaulyje taip pat turėtų padėti Europos įmonėms, ypač MVĮ, sėkmingai prasiskinti kelią į pasaulio rinkas. Tai galėtų būti daroma padedant geriau pasinaudoti prekybos ir investicijų susitarimų teikiamomis galimybėmis, pašalinti dar likusias patekimo į rinką kliūtis, taip pat remiant strateginius Europos komercinius projektus. Ekonominė diplomatija taip pat galėtų reikšti dalyvavimą nustatant tarptautinius naujų technologijų standartus ar Europos verslo organizacijų užsienyje stiprinimą.

ES turėtų toliau plėtoti **subalansuotą, taisyklėmis grindžiamą ir progresyvią prekybos ir investicijų darbotvarkę**¹⁵, pagal kurią būtų ne tik abipusiai atveriamos rinkos, bet ir stiprinamas globalusis valdymas tokiose srityse kaip žmogaus teisės, darbo sąlygos, maisto sauga, visuomenės sveikata, aplinkos apsauga ir gyvūnų gerovė. Tokie susitarimai turi padėti ES ir valstybėms narėms pasiekti teisėtų viešosios politikos tikslų ir minėtose srityse išlaikyti aukštus standartus¹⁶, kad ne tik apsaugotume savo piliečius, bet ir apgintume ES pramonę nuo nesąžiningos konkurencijos. Jie taip pat turėtų padėti siekti darnaus vystymosi tikslų.

Mūsų dėmesio centre turėtų išlikti **Tarptautinės ekonominės ir finansinės taisyklės**. Visų pirma turime remti veiksmingesnius pasaulinio masto makroekonominės politikos stebėjimo ir koregavimo mechanizmus, aktyviau kovoti su mokesčių vengimu, užtikrinti finansų sektoriaus stabilumą, šalinti pajėgumų perteklių ir susijusias valdžios subsidijas, sudaryti sąlygas elektronei prekybai ir kartu apsaugoti privatumą, taip

¹⁵ 2015 m. spalio 14 d. Komunikatas COM(2015) 497 „Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas“.

¹⁶ Žr. bendrą aiškinamąjį dokumentą apie Kanados ir Europos Sąjungos bei jos valstybių narių išsamų ekonomikos ir prekybos susitarimą <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13541-2016-INIT/en/pdf>

pat skatinti techninių standartų konvergenciją, kad jie nebesudarytų nereikalingų kliūčių.

Be to, glaudžiai bendradarbiaudami su Tarptautine darbo organizacija, pilietine visuomene, socialiniais partneriais ir privačiu sektoriumi, turėtume toliau siekti socialinių ir **darbo standartų** bei praktikos gerinimo. Todėl visame pasaulyje turėtų būti remiamos kolektyvinių derybų sistemos.

Globalizacija turi tapti efektyvi. Prekyba padeda šalims specializuotis ir tapti produktyvesnėmis, tačiau tikrasis efektyvumas pasiekiamas tada, kai tuo pačiu sumažinama žala išorei ir ekonomikos augimas atsiejamas nuo išteklių naudojimo. Tokia žala išorei – tai, pavyzdžiui, su transportu ir pakuotėmis susijusi tarša, eismo spūstys ir vertingų gamtos išteklių eikvojimas.

Paryžiaus **klimato susitarimas** ne tik prisideda prie kovos su klimato kaita ir skatina perėjimą prie švarios energijos, bet ir atveria naujų verslo galimybių ES švarios energijos technologijų įmonėms. Jis suteikia konkurencinį pranašumą toms pramonės šakoms, kurios savo anglies pėdsaką jau sumažino. Dabar svarbiausia užduotis – baigti rengti susitarimo įgyvendinimo taisyklių rinkinį, užtikrinsiantį, kad prie anglies dioksido išmetimo mažinimo prisidėtų visos šalys.

Kultūrinė diplomatija yra neatsiejama mūsų bendros užsienio ir ekonomikos politikos dalis. Europos **kultūra yra didelis darbo vietų ir ekonomikos augimo šaltinis**, o kultūriniai ir asmenų mainai gali padėti formuoti globalizaciją ir propaguoti mūsų vertybes ir identitetą.

Būdama didžiausia pasaulyje bendra rinką, prekiautoja, investuotoja ir vystymosi paramos teikėja, Europa gali formuoti pasaulinių taisyklių rinkinį. Tačiau kad šios įtakos neprarastume vykstant demografinėms, ekonominėms ir politinėms permainoms, turime dar labiau **laikytis išvien ir kalbėti vienu balsu**. 2050 m. nė viena Europos šalis nebebus tarp 8 didžiausios ekonomikos valstybių¹⁷.

Kolektyviniai tarptautiniai veiksmai bus veiksmingi, jei sprendimai dėl jų bus priimami laiku, skaidriai ir įtraukiant suinteresuotuosius subjektus. ES turi gebėti ne tik derėtis dėl plataus masto susitarimų įvairiais visuotiniais klausimais, bet ir užtikrinti, kad šie susitarimai galėtų būtų ratifikuoti ir įgyvendinti. Išlieka klausimas – ar ES institucinė struktūra yra visiškai tinkama šiam uždaviniui? Tai reikės apsvarstyti

¹⁷ „The world in 2050“, PWC, 2017 m. vasario mėn.

gavus Europos Teisingumo Teismo nuomonę dėl kompetencijos sudarant prekybos susitarimus¹⁸.

3.3. ...ir ES turėtų imtis veiksmų, kad vėl būtų užtikrintos vienodos veiklos sąlygos

Nors ES yra atvirumo ir bendradarbiavimo šalininkė, ji negali globalizacijos vertinti naiviai. Yra situacijų, kai esamų taisyklių nesilaikoma. Pasaulinių taisyklių spragoms užpildyti ir standartams pagerinti gali prireikti laiko. Tuo tarpu ES turi turėti priemonių užtikrinti, kad visiems vėl galėtų vienodos veiklos sąlygos, ir elgtis ryžtingai su šalimis ar įmonėmis, kurios elgiasi nesąžiningai.

Visų pirma turi būti **griežčiau užtikrinama, kad būtų laikomasi esamų susitarimų ir taisyklių**, pavyzdžiui, prekybos, darbo standartų, klimato ir aplinkos apsaugos srityse. Pasaulio prekybos organizacija turi privalomą ginčų sprendimo sistemą, kuria ES prireikus turėtų naudotis. Be to, turime užtikrinti, kad mūsų dvišalių prekybos ir investicijų susitarimų partneriai laikytųsi savo įsipareigojimų. **Griežtai užtikrindami mūsų priimtų ES taisyklių vykdymą**, taip pat pasieksime, kad visos ES veiklą vykdančios ar joje įsisteigusios bendrovės už taisyklių nesilaikymą būtų veiksmingai baudžiamos. Tai turėtų būti daroma bendradarbiaujant su valstybių narių valdžios institucijomis. Reikėtų daugiau investuoti į ES **mutinės rizikos valdymą** – taip ne tik padėsime vykdyti teisėtą ES prekybą ir ją paspartinsime, bet ir, neleidami pervežti padirbtų arba pavojingų prekių per ES sienas, užtikrinsime savo piliečių saugą ir saugumą.

ES toliau stengsis nustatyti sąžiningas tarptautinių investicijų apsaugos taisykles, netrukdydama vyriausybėms siekti teisėtų politikos tikslų. Ginčai nebeturėtų būti sprendžiami arbitrų pagal vadinamąją investuotojų ir valstybės ginčų sprendimo tvarką. Todėl Komisija pasiūlė įsteigti **Daugiašalį investicijų teismą**¹⁹, kuris būtų teisinga ir skaidri ginčų sprendimo priemonė. Šiuo metu idėja aptariama su mūsų partneriais.

Mums reikia ir veiksmingų **prekybos apsaugos priemonių** – esamos priemonės turi būti pertvarkytos taip, kad taptų greitesnės, atsparesnės ir veiksmingesnės sprendžiant dempingo ir nesąžiningo subsidijavimo

problemas²⁰. ES taip pat yra atviriausia viešųjų pirkimų rinka pasaulyje, tačiau kitos šalys mūsų įmonėms ne visuomet sudaro lygiavertes sąlygas. Šią problemą būtų galima spręsti tarptautine **viešojo pirkimo** priemone²¹. Minėtuose frontuose veikti reikia nedelsiant.

Atvirumas **užsienio investicijoms** tebėra vienas svarbiausių ES principų ir kartu tai svarbus ekonomikos augimo šaltinis. Tačiau neseniai išreikštas susirūpinimas, kad užsienio investuotojai, tiksliau valstybinės įmonės, strateginiais sumetimais perima svarbių technologijų turinčias Europos bendroves. Dažnai ES investuotojai neturi tokių pačių teisių investuoti šalyje, iš kurios ateina šios investicijos. Tokius klausimus reikia atidžiai išnagrinėti ir imtis atitinkamų veiksmų.

Europos įmonės – svarbios mūsų partnerės formuojant globalizaciją ir visiems užtikrinant teigiamus rezultatus. Yra daug teigiamų pavyzdžių, kai įmonės padėjo užtikrinti tvarų augimą akcininkams, darbuotojams ir visai vietos bendruomenei. Tačiau, jei įmonės nori nusimesti socialinę ar aplinkosauginę atsakomybę, jos turi pajusti pasekmes.

ES turėtų toliau siekti, kad visame pasaulyje **mokesčiai būtų teisingi ir skaidrūs**. Iki 2017 m. pabaigos ES bus sudariusi bendrą nebendradarbiaujančių jurisdikcijų sąrašą. Jis padidins ES galimybes kovoti su išoriniu mokesčių vengimu ir atitinkamai elgtis su trečiosiomis šalimis, atsisakančiomis veikti sąžiningai. Be to, Komisija tęs derybas dėl tarptautinių taisyklių, neleidžiančių trečiosiose šalyse įsisteigusioms įmonėms išvengti tiesioginių ir netiesioginių mokesčių prievolių, ir taip apsaugos valstybių narių mokesčių bazes.

¹⁸ Europos Teisingumo Teismas, nuomonės procedūra 2/15.

¹⁹ Žr. 2016 m. gruodžio mėn. pradėtas Europos Komisijos viešas konsultacijas dėl daugiašalės investicinių ginčų sprendimo reformos.

²⁰ Žr. 2016 m. spalio mėn. Komisijos komunikatą „Formuojant tvirtą ES prekybos politiką, kad būtų kuriamos darbo vietos ir užtikrinamas ekonomikos augimas“, ir Komisijos pasiūlymus COM(2013) 191 ir COM(2016) 721 dėl reglamentų, kuriais keičiamas Reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių ir Reglamento (ES) 2016/1037 dėl apsaugos nuo subsidijuoto importo iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių.

²¹ Žr. 2016 m. sausio 29 d. Komisijos pasiūlymą COM(2016) 34.

4. EUROPOS VIDAUS VEIKSMAI: ATSPARUMO DIDINIMAS LYGIU PASKIRSTANT NAUDĄ IR ILGALAIKIO KONKURENCINGUMO SKATINIMAS

4.1. Tvirta socialinė ir švietimo politika padės užtikrinti atsparumą ir teisingai paskirstyti gerovę...

Piliečiai turi būti tikri, kad jų vyriausybės, vykdydamos patikimą socialinę politiką, juos apsaugos ir įgalins. Socialinė politika yra pagrindinė mūsų atsako į globalizaciją dalis. Balandžio 27 d. Komisija paskelbė diskusijoms skirtą dokumentą dėl socialinio Europos aspekto²². Nors Europą sudaro visame pasaulyje lygiausios ir įtraukiausios visuomenės, turime nuolat stiprinti savo politiką ir pritaikyti ją prie ateities poreikių, o nelygybę mažinti teisinga ir šiuolaikiška mokesčių politika. Geresnis globalizacijos teikiamos naudos paskirstymas ir veiksminga socialinė apsauga padės žmonėms susirasti gerą darbą ir prisitaikyti prie pokyčių. Platesne prasme teisingas ir sąžiningas gerovės perskirstymas, tikslinės labiau pažeidžiamų gyventojų, įskaitant migrantus, socialinę įtrauktį skatinančios investicijos padės padidinti socialinę sanglaudą. Būtent šiuos klausimus Komisija siūlo spręsti Europos socialinių teisių ramsčiu²³. Ji siūlo užimtumo ir socialinės politikos ES ir jos valstybėse narėse gerinimo kelrodį, kad ta politika atitiktų savo paskirtį skaitmenizacijos ir globalizacijos sąlygomis.

Mokymasis visą gyvenimą suteikia daugiau galių. Lygios galimybės gauti kokybišką švietimo ir mokymo paslaugų yra geras būdas perskirstyti gerovę visuomenėje. Tai turėtų prasidėti aukšto lygio pagrindiniu ugdymu, o mokymas bei gebėjimų ugdymas turėtų būti prieinami visais amžiaus tarpsniais. Vis judresnei ir vis labiau skaitmeninėmis technologijomis besinaudojančiai visuomenei turime pasiūlyti naujų mokymosi būdų ir pasiūlyti tinkamą įgūdžių derinį, apimančių ir tokius socialinius emocinius įgūdžius kaip verslumas, ir techninius skaitmeninius įgūdžius. Bent tam tikro lygio skaitmeninių įgūdžių jau dabar reikia devyniasdešimčiai procentų darbų²⁴. Europiečių skaitmeniniai įgūdžiai

gerėja, tačiau pažanga šioje srityje turėtų būti didesnė²⁵. Suderinus su pagalba ieškantiems darbo, visos šios priemonės padės piliečiams prisitaikyti prie nuolat kintančios darbo aplinkos ir lankstesnių karjeros galimybių.

Šiuolaikinėje ir našioje darbo rinkoje visiems turėtų būti sudaromos sąlygos joje dalyvauti. Turėtų būti vykdoma politika, užtikrinanti tinkamo lygio užimtumo saugumą, pajamų pakeitimą ir tinkamas socialinės apsaugos priemones asmenims, išgyvenantiems sunkų pereinamąjį laikotarpį. Visiems teikiamos kokybiškos paslaugos turėtų užtikrinti lygias galimybes ir socialinę įtrauktį. Tai gali būti, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros ar vaiko priežiūros paslaugos, kad moterys galėtų daugiau dalyvauti darbo rinkoje, nuotolinis darbas, pusiausvyros tarp darbo ir asmeninio gyvenimo skatinimas, užimtumo galimybių riboto judumo asmenims didinimas.

Šiuos socialinius klausimus valstybės narės sprendžia labai įvairiai. Vienos šalies, regiono ar miesto modelis nebūtinai tiks kitur. ES ir jos valstybės narės turėtų ir toliau glaudžiai derinti savo socialinę politiką, o ES taip pat galėtų remti nacionalines ar vietos lygmens švietimo pastangas. Turėtų būti dalijamasi gerąja patirtimi ir svarbus vaidmuo tenka socialiniams partneriams.

Vokietijos dualine profesinio mokymo sistema

užtikrinama, kad studentai išmokytų įmonėms tikrai reikalingų įgūdžių, ir skatinamas mokyklų, įmonių ir studentų bendradarbiavimas.

Skandinavai gerovės valstybės modeliu

(„flexicurity“) yra suradę pusiausvyrą tarp lanksčių darbo sąlygų ir saugaus perėjimo iš vieno darbo į kitą – tai leidžia sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų.

Estija, sukūrusi e. mokyklos sistemą,²⁶ rengia pažangesnę ir labiau techniškai išprususią jaunąją kartą nei kada nors anksčiau. Skaitmeninių technologijų naudojimas leido Estijai iškopti į ES valstybių narių reitingo pirmąją vietą pagal EBPO Tarptautinio moksleivių vertinimo programą (PISA).

²² Diskusijoms skirtas dokumentas dėl socialinio Europos aspekto, COM(2017) 206, 2017 m. balandžio 26 d.

²³ Komisijos komunikatas dėl Europos socialinių teisių ramsčio sukūrimo, COM(2017) 250, 2017 m. balandžio 26 d. Komisijos rekomendacija dėl Europos socialinių teisių ramsčio, C(2017) 2600, 2017 m. balandžio 26 d.

²⁴ 2017 m. Europos skaitmeninės pažangos ataskaita, SWD (2017) 160.

²⁵ 2017 m. Europos skaitmeninės pažangos ataskaitos duomenimis, 70 proc. arba daugiau Suomijos, Liuksemburgo ir Jungtinės Karalystės gyventojų turi bazinių arba aukšto lygio skaitmeninių įgūdžių, tačiau Italijoje, Kipre, Graikijoje, Bulgarijoje ir Rumunijoje tokių asmenų mažiau kaip 40 proc.

²⁶ EBPO sudaryta Tarptautinio moksleivių vertinimo programa (PISA) laikoma pagrindiniu pasaulio švietimo kokybės matu. PISA duomenimis, Estijos penklolikmečių rezultatai yra geriausi Europoje ir vieni geriausių pasaulyje (šaltinis – PISA 2015).

ES lygmeniu ramsčio įgyvendinimas Europos semestro procese leis geriau pajusti struktūrinės politikos perskirstomąjį poveikį ir ekonomikos augimas taps labiau integracinis. Ne mažiau svarbų vaidmenį atlieka tinkama valstybių narių fiskalinė ir struktūrinė politika. ES struktūriniai ir investicijų fondai taip pat gali paskatinti labai svarbias investicijas, kuriomis būtų pagerinta infrastruktūra, kuriamos inovacijos ar remiamas žmogiškojo kapitalo vystymas bei užimtumas. Labai svarbu, kad ES išliktų šiuolaikiškų ir aktyvių gerovės valstybių sąjunga. Solidarumas yra ne tik pagrindinė ES vertybė, bet ir socialinės sanglaudos bei atviros visuomenės būtinybė.

Europos struktūriniai ir investicijų fondai (Europos socialinis fondas, Europos regioninės plėtros fondas ir Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai) į švietimą ir mokymą investuoja 34,5 mlrd. eurų (49,2 mlrd. eurų įskaičiavus ir nacionalinius įnašus). **Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondas** atleistiems darbuotojams padeda susirasti kitą darbą arba pradėti savo verslą, pavyzdžiui, bendrai finansuojamas pagalbą ieškant naujo darbo, profesinį orientavimą, persikvalifikavimą, mentorystę ir konsultuojamąjį ugdymą, verslumą, taip pat remdamas pajamas. Nuo fondo įsteigimo 2007 m. pagalbą gavo jau 140 000 darbo netekusių darbuotojų. Tai apčiuopiamas ES solidarumo įrodymas sprendžiant nedarbo problemą ir socialines globalizacijos pasekmes. Reikėtų apsvarstyti, kaip šią priemonę padaryti operatyvesnę, kad ja būtų galima pasinaudoti greitai gamyklos uždarymo atveju, ir lankstesnę, kad ja būtų galima remti ne tik darbo netekusius darbuotojus, kaip yra šiuo metu, bet ir įvairesnius ekonominio vystymosi veiksmus. Tai darant bus svarbu mažinti atotrūkį tarp trumpalaikių priemonių ir ilgalaikių pagal sanglaudos politiką remiamų pertvarkymo strategijų.

4.2 ...tačiau ne mažiau svarbu Europos ekonomiką padaryti konkurencingą ir inovatyvią...

Visiems gerovę užtikrinančiai perskirstymo politikai reikia gausių vyriausybės investicijų, o jas savo ruožtu gali finansuoti tik klestinti ir konkurencinga ekonomika. Politika turi padėti verslo įmonėms nuolat diegti naujoves. Tik kurdamos kintančius vartotojų poreikius atitinkančius produktus ir paslaugas jos gali klestėti pasaulio rinkose ir kurti gerovę bei darbo vietas.

Todėl mums reikalinga ateities vizija, kaip pasitelkdami skaitmenines technologijas, technologijų ir socialines inovacijas, atsisakydami iškastinio kuro ir atliekas paversdami ištekliais galėtume modernizuoti savo ekonomiką. Nors vis didesnę mūsų ekonomikos dalį sudaro paslaugos, pramonė išlieka svarbus jos ramstis. Be to, ji svarbus darbo vietų šaltinis, užpildantis vidurinįjį darbo rinkos segmentą ir padedantis išvengti socialinės poliarizacijos. Todėl turime modernizuoti ekonomiką konkrečiais ES, valstybių narių, regionų ir vietos veiksmis (žr. 8 pav.). Esmė – ne dirbtinai gaivinti nuosmukį patiriančias pramonės šakas, o daugiau investuoti į ateities pramonės šakas ir darbuotojus, daugiausia dėmesio skiriant naujoms gamybos technologijoms ir susijusioms pramonės (duomenų) paslaugoms. Europos bendrosios skaitmeninės rinkos²⁷ ir inovacijų strategijos turėtų padėti Europos įmonėms tapti pasaulinio masto ir greitai perimti naujas technologijų tendencijas.

Svarbiausi elementai – tai:

- **Inovacijos.** ES valstybės narės ir jų regionai turi kilti vertės grandinėje ir išnaudoti savo santykinis privalumus. ES regionų startuoliams ir inovatoriams reikia sudaryti sąlygas bendradarbiauti su rinkos lyderiais, kad jie galėtų patekti į pasaulines vertės grandines. Našumą didinančios naujoviškos technologijos turėtų būti diegiamos ir platesniuose ekonomikos baruose. Technologijų lyderiai yra penkis kartus našesni už kitas įmones, tačiau pažangias technologijas naudoja mažiau kaip 20 proc. gamybą vykdančių MVĮ. Turime dėti daugiau pastangų, kad šių technologijų sklaida būtų spartesnė.

ES bendrai finansuojamu (pagal programą „Horizontas 2020“) projektu AREUS siekiama sumažinti robotizuotos gamybos energijos nuostolius ir optimizuoti išteklių naudojimą. Pagrindinis jo rezultatas bus pažangus tinklas, padedantis taupyti energiją ir medžiagas. Iš viso jis gali padėti gamyklos energijos sąnaudas sumažinti 5–9 proc., o galbūt ir 20 proc. Projekte dalyvauja Italija, Latvija, Švedija, Danija, Vokietija ir Suomija.

Pagal **iniciatyvą „Vanguard“** investuojami į inovacijas bendradarbiauja 30 Europos regionų, pavyzdžiui, bendrai su pramonės įmonėmis vysto 3D spausdinimo technologijų projektus, kuriuos vykdan

²⁷ Žr. „Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategija“, COM(2015) 192.

pagaminami daug lengvesni ir lankstesni metaliniai tarpai.

Belgijoje taikoma aukštos kvalifikacijos mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros specialistų atleidimo nuo mokesčių sistema, todėl tyrėjų įdarbinimo išlaidos gali būti gerokai sumažintos.

Portugalijos MVĮ sukūrė taikomąją programėlę, kuria pirkėjai gali nuskaityti produktų brūkšninius kodus ir taip išvengti eilių prie kasos, be to, programėlė pirminių sąrašą suderina su prekių išdėstymu parduotuvėje. Iš programos „Horizontas 2020“ gavusi 1,2 mln. eurų finansavimą šį įmonė galėjo tapti tarptautine ir dabar turi biurus Porte, Berlyne ir San Franciske.

Barcelona, Amsterdamas, Kopenhaga, Paryžius, Berlynas, Lisabona ir keli kiti Europos miestai vykdo **miesto inovacijų politiką** ir rūpinasi, kad įmonės galėtų gauti nebrangias biuro patalpas, teikia paramą verslo inkubatoriams, nemokamas konsultacijas verslininkams bei vykdo kitas verslininkų bendruomenių rėmimo programas.

- **Investicijos.** Užtikrinti, kad novatoriškos įmonės galėtų gauti finansavimą, sukurti investicijoms palankią reguliavimo sistemą ir vystyti būtinausią infrastruktūrą, be kita ko, skaitmeninę, energetikos ir transporto. Privačiojo sektoriaus institucijos gali bendradarbiauti su Europos strateginių investicijų fondu, o kapitalo rinkų sąjunga gali padėti padidinti finansavimo šaltinius novatoriškiems verslininkams ir įmonėms.

Investicijų planas Europai duoda apčiuopiamų rezultatų. 2017 m. balandžio mėn. duomenimis, jo remiamų investicijų suma siekė 183,5 mlrd. eurų. Sandoriai apima visas 28 valstybes nares ir numatoma, kad šiomis investicijomis pasinaudos daugiau kaip 388 000 MVĮ ir vidutinės kapitalizacijos įmonių.

42 mlrd. eurų biudžetą turintis **Prancūzijos** valstybinis investicijų bankas „**Banque Publique d'Investissement**“ (BPI) remia novatoriškų startuolių steigimąsi teikdamas verslininkams parengiamojo etapo kapitalą ir jau prisidėjo prie daugelio skaitmeninių technologijų įmonių sėkmės.

- **Sektorių politika**²⁸. Svarbiausias prioritetas – dėti dar daugiau pastangų Europos ekonomikai transformuoti – grįsti ją skaitmeninėmis technologijomis, atsinaujinančiais ištekliais ir žiedinės ekonomikos principais, darnaus vystymosi tikslus visiškai integruoti į Europos politikos kryptis ir smarkiai sustiprinti bendrąją skaitmeninę rinką, kad būtų nustatytos bendros ES taisyklės ir standartai ir skatinamos investicijos į ateities technologijas.

Komunikate „Europos bendro vartojimo ekonomikos darbotvarkė“²⁹ pateikiamos aiškios ES taisyklių ir politikos rekomendacijos, kad piliečiai, įmonės ir ES valstybės narės galėtų visiškai išnaudoti naujų verslo modelių teikiamas galimybes ir galėtų vystyti sutelktinai finansuojamos transporto ar būstų nuomos platformos.

Už politiką riboti variklinių transporto priemonių eismą ir suteikti pirmenybę pėstiesiems, dviratiniams ir viešajam transportui **Liubiana** pelnė 2016 m. Europos žaliosios sostinės titulą. 2016 m. šio miesto ekonominis augimas siekė 8 proc. ir sumušė visus ankstesnius metinius rekordus. Prie jo prisidėjo ir didesnės investicijų galimybės bei našumo sąlygos, susidariusios tvariai vystant infrastruktūrą ir taip sudarant geresnes sąlygas turizmui ir pritraukiant daugiau turistų.

- **Reguliavimas ir mokesčiai.** Nauji verslo modeliai turėtų skatinti verslumą ir kartu užtikrinti vienodas veiklos sąlygas. Visais politikos formavimo lygmenimis turi būti užtikrinta, kad reguliavimo aplinka būtų paprasta ir skatintų verslą, ypač MVĮ. Tai nereiškia, kad reguliavimo *iš viso* nereikia arba kad reikia pamiršti bet kokius standartus, tačiau reguliavimas turi būti protingas. Kartu vyriausybės turi užtikrinti, kad mokesčių politikoje būtų atsižvelgiama į skaitmeninimą ir naujus verslo modelius ir kad įmonės mokėtų mokesčius ten, kur jos faktiškai gauna pelną.

Igyvendindama **geresnio reglamentavimo darbotvarkę** Komisija paprastina ES lygmens teisės aktus ir taisykles, todėl atlikti verslo operacijas tampa lengviau ir pigiau. Vienu bendru europiniu 2016 m. balandžio mėn. priimtu duomenų apsaugos įstatymu bus pakeisti 28 nacionalinės teisės aktai ir tai kasmet leis sutaupyti iki 2,3 mlrd. eurų. Naujasis ES

²⁸ Pvz., energijai imlių pramonės šakų, maisto tiekimo grandinės, kosmoso ar mašinų pramonės.

²⁹ COM(2016) 356

įstatymas bus tiesiogiai naudingas piliečiams, nes bus geriau saugomi jų duomenys, ir įmonėms, nes sumažės jų administracinė našta ir jos galės visoje Sąjungoje vykdyti veiklą pagal vieną ir tą pačią teisinę sistemą.

Pasirinkusi paprastą ir protingą reglamentavimą **Danija** nuolat yra pasaulio šalių, kuriose lengviausia vystyti verslą, pirmajame trejetuke³⁰. Kadangi beveik visas procedūras galima atlikti internetu, ši šalis pagal verslo administravimo efektyvumą yra viena iš pirmaujančių.

Jei visos šios politikos sritys būtų tinkamai sutvarkytos didžiausioje pasaulyje – Europos Sąjungos – **vidaus rinkoje**, Europos įmonės gautų didelę paspirtį plėsti savo verslą pasaulio mastu. Bendroji rinka turi būti stiprinama ne tik politikos, bet ir vykdymo užtikrinimo veiksmais, kurių turi imtis tiek ES, tiek valstybės narės, be to, turi būti nesukuriami naujų kliūčių, tokių kaip, pavyzdžiui, mažmeniniame sektoriuje. Siekiant užtikrinti palankią verslo aplinką ir stiprinti valstybių narių ekonomiką, Europos semestras turėtų išlikti politikos koordinavimo Europos Sąjungoje priemone. Valstybės narės turėtų vykdyti našumo didinimo ir įtraukties puoselėjimo politiką, daugiau savo išteklių skirti investicijoms į inovacijas, švietimą ir ilgalaikio konkurencingumo veiksmus.

4.3. ... glaudžiai bendradarbiaujant su pajėgesniais regionais

Globalizacijos teikiama nauda juntama plačiai, tačiau sąnaudos dažnai patiriamos vietos lygmeniu. Esminė ekonomikos transformacija vyksta vietos lygmeniu, kuriame pramonė ir žmonės tarpusavyje sąveikauja. Todėl norėdami užtikrinti, kad visi regionai galėtų naudotis vidaus rinka ir geriau pasirengtų globalizacijos iššūkiams, turime patenkinti regionų ir vietinius investicijų poreikius, užpildyti įgūdžių spragas ir pašalinti reglamentavimo kliūtis. Europos struktūrinių ir investicijų fondų (bendrai su nacionaliniais įnašais) parama regionams siekia 67,6 mlrd. eurų. Ji skirta padėti regionams įgyvendinti pažangiosios specializacijos strategijas, leidžiančias išvystyti stipriąsias puses, kilti aukštyn vertės grandinėje, suaktyvinti privatųjį sektorių ir investuoti į pagrindinius prioritetus bei svarbiausių problemų sprendimą, o kartu apsaugo nuo protų nutekėjimo ir sulaiko gyventojus kaimo vietovėse. Daugeliu atvejų toks perėjimas nereikia, kad turi būti

sugriauta tai, kas buvo iki tol, arba kad transformacija turi būti grindžiama aukštosiomis technologijomis, veikiau tai laipsniškos inovacijos, kuriomis užtikrinama, kad ir labiau tradicinės pramonės šakos turėtų ateitį.

Europoje turi būti toliau vystomi ir tarpusavyje susiejami inovacijų klasteriai, jungiantys įmones, universitetus, startuolius, investuotojus ir vietos valdžią. Daug Europos regionų turi visas galimybes pasinaudoti globalizacijos teikiamais privalumais. Tačiau kitiems dėl tarptautinės konkurencijos ir technologijų kaitos gresia didelis nedarbas. Tokių pažeidžiamų regionų yra visoje Europoje, tačiau daugiausia jų – pietų, vidurio ir rytų Europoje. Jiems skirta ES konkurencingumo skatinimo ir atsparumo didinimo politika.

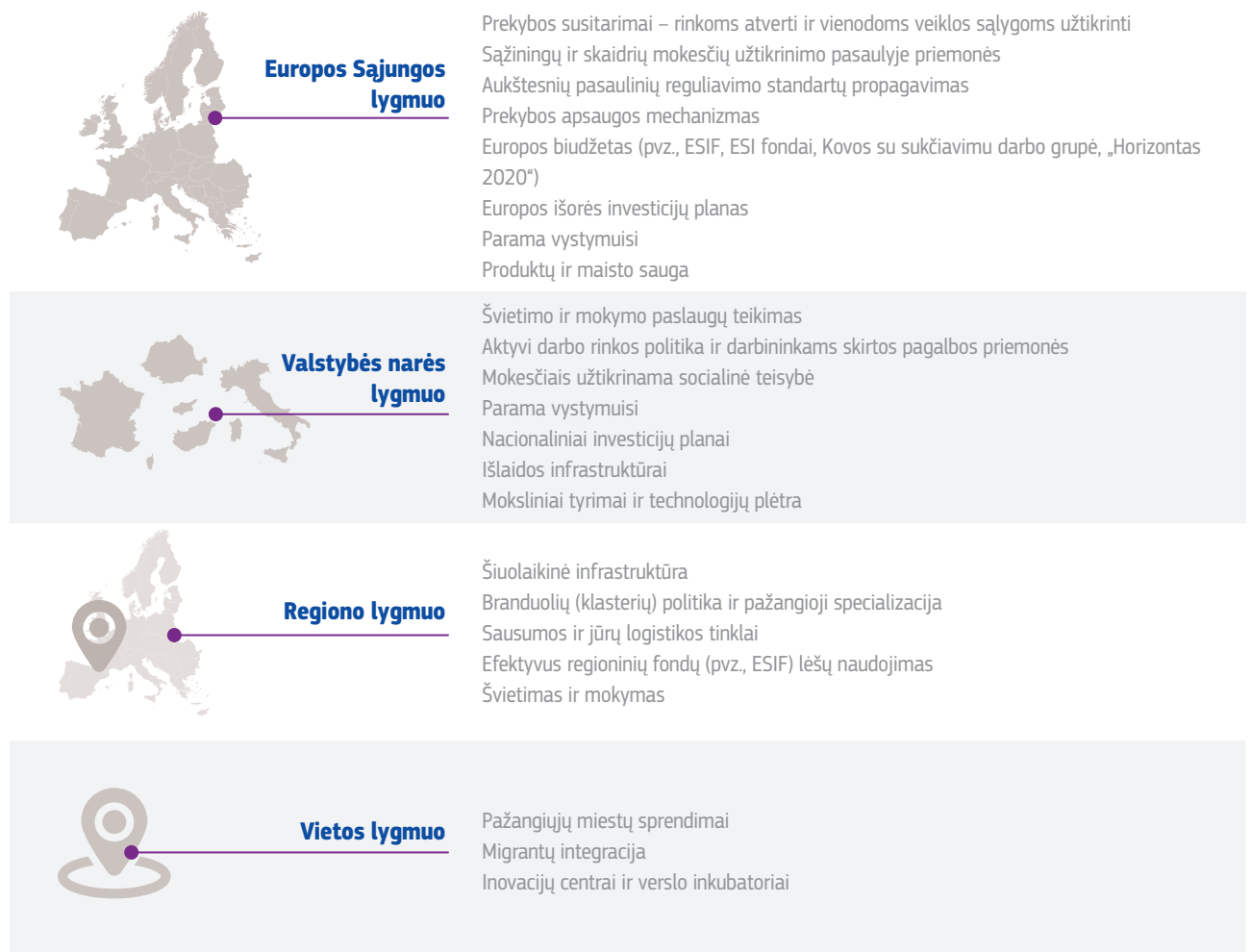
2011 m. gruodžio mėn. subankrutavus dideliame Švedijos automobilių gamintojui, Trolhetano mieste pietų Švedijoje daugiau kaip 3 000 žmonių prarado darbą. Pagalba jiems atėjo iš Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondo – 5,4 mln. eurų skirti 1 350 darbo netekusių įmonės darbuotojų ir 16 jos tiekėjų. Tačiau miestas nepasidavė ir nuo to laiko, nepaisant atleidimų, nedarbo lygis sumažintas ketvirtadaliu. Dabar nedarbo lygis yra netgi mažesnis nei buvo prieš tai – jis sumažėjo nuo 16 iki 12 proc. Miesto sėkmę lėmė stipri verslumo dvasia statybos, transporto ir orlaivių bei erdvėlaivių pramonės sektoriuose. Įsteigta daug naujų įmonių, kuriose dirba apie 1 000 žmonių. „Saab“ atleistiems darbuotojams buvo pasiūlyta galimybė mokytis neprarandant bedarbio pašalpos ir daugelis pasinaudojo šia proga įgyti naują specialybę.

Taip pat ypatingą dėmesį reikėtų skirti kaimo bendruomenių atsparumui didinti, nes yra rizika, kad jos gali nespėti su globalizacijos ar demografinių pokyčių tempais. Propaguodama aukštus standartus šiuolaikinė bendra žemės ūkio politika atlieka svarbų vaidmenį skatinant žemės ūkio ir maisto sektoriaus konkurencingumą ir sėkmingą integraciją į tarptautines rinkas.

Visų lygmenų valdžia atsakinga už tai, kad Europos ekonomika taptų konkurencingesnė, tvaresnė, atsparesnė globalizacijai ir joje sukuriama išteklių pakaktų jos naudai teisingiau paskirstyti.

³⁰ World Bank, *Doing business 2017*.

8 pav. Suvaldyti globalizaciją – mūsų visų uždavinys

Šaltinis: Europos Komisija

---

5. IŠVADA

Aktyvesnis pasaulinis ekonominis bendradarbiavimas ir technologijų pažanga teikia galimybių ir vilties, tačiau kartu iškelia iššūkių ir sukelia baimių. Faktai rodo, kad globalizacija ir toliau yra labai naudinga Europos ekonomikai, verslui ir piliečiams, tačiau ši nauda nėra savaiminė, be to, Europos regionams ir piliečiams ji paskirstyta netolygiai.

Baimės yra tokios pat realios ir tam tikrais atvejais tikrai pagrįstos. Globalizacija ir su ja susijusi technologijų kaita pakeis mūsų gyvenimus neregėtu greičiu. Šis procesas nebus sklandus, tačiau jo sustabdyti ar pakreipti atgal neįmanoma. Kyla klausimas – ar Europa pajėgs rasti bendrą tolesnių veiksmų viziją ir veiksmingai suvaldyti šią transformaciją?

Yra norinčių atsiriboti nuo bendro proceso jau ties savo nacionalinėmis sienomis. Jie netgi kelia klausimą, ar kartais prekės, paslaugos, kapitalas ir darbo jėga bendrojoje rinkoje nejuda pernelyg laisvai. Tačiau Europos integracijos ardyimas atvestų į aklavietę.

ES 27 tebėra pasaulio didžiausia prekiautoja, investuotoja ir vystymosi paramos teikėja. Esame giliai integravęsi į pasaulines vertės grandines ir net kylant naujoms jėgoms toliau turėsime savo svorį. Užuot nuleidę rankas ir leidę globalizacijai nulemti mūsų likimą, turime galimybę patys ją formuoti pagal savo vertybes ir interesus.

Čia pateikti faktai aiškiai rodo, kad globalizacija gali būti naudinga, jei ja bus tinkamai pasinaudota. Už ES ribų vykdoma veiksminga Europos ekonominė diplomatija padės sudaryti pasaulinių taisyklių rinkinį ir užtikrinti, kad sparčiai augančiose pasaulio rinkose Europos įmonės klestėtų. Sėkminga jų veikla reikš daugiau ir geresnių

darbo vietų mūsų piliečiams. Lygiai taip pat turėtume nesidrovėti imtis priemonių tam, kad būtų atkurtos vienodos veiklos sąlygos, jei joms iškyla grėsmė.

ES viduje bendromis taisyklėmis reguliuojamos didžiausios pasaulio bendros rinkos ir užtikrinami aukšti standartai. Inovatyvioje ir lanksčioje vietos ekonomikos ekosistemoje veikiančios įmonės, tokios kaip, pavyzdžiui, Vokietijos vidutinio dydžio įmonės *Mittelstand*, gali klestėti ir pasaulio rinkose. Aukštos kokybės švietimu ir mokymu, kokį suteikia, pavyzdžiui, Suomija ar Estija, užtikrinama, kad piliečiai turėtų prisitaikyti reikiamų įgūdžių ir nebūtų pažeidžiami. Aktyvia darbo rinkos politika ir veiksminga persikirstymo politika užtikrinama socialinė sanglauda ir įveikiama socialinė atskirtis, pavyzdžiui, Danijoje, Švedijoje ir kitose šalyse.

Taigi globalizacijos suvaldymas prasideda namuose. Vadovaudamasi solidarumo ir tvarumo principais Europa privalo globalizacijos teikiamą naudą paskirstyti teisingiau. Be to, ES ekonomika turėtų būti inovatyvi ir konkurencinga, jos įmonės – pirmauti pasaulyje, o piliečiai – gebėti prisitaikyti prie kaitos ir pajėgti kurti tokią vertę, kokios reikia mūsų socialiniam modeliui išlaikyti.

ES institucijos vienos negali to pasiekti – tai turi būti bendras ES ir jos valstybių narių siekis. Už pagrindines politikos priemones dažnu atveju yra atsakingos nacionalinės vyriausybės. Turės prisitaikyti visi regionai, miestai ir kaimo vietovės. Europos Sąjunga savo priemonėmis gali jiems padėti ir padės.

Piliečiai iš mūsų tikisi aiškių atsakymų, kaip galime dirbti drauge. Todėl baltąja knyga pradėtos diskusijos dėl Europos ateities yra labai svarbios. Europa, žinodama, ko ji nori, galės ir pasauliui padėti tapti geresne vieta visų labui.

© Europos Sąjunga, 2017

Pakartotinai naudoti leidžiama nurodžius šaltinį.

Pakartotinio Europos Komisijos dokumentų naudojimo politika reglamentuojama Sprendimu 2011/833/ES (OL L 330, 2011 12 14, p. 39).

